

VELIK PRISPEVEK NAŠIMA SOCIOLOGIJAMA, MEST IN URBANIZMA

Prijatelj akademik Zdravko Mlinar je za naslovnima sociologoma, Borisom Ziherlom in Jožetom Goričarjem, naš prvi pravi urbani sociolog in sociolog urbanizma, sprva v mimikriji *sociologije lokalnih skupnosti* ali, boljše, specializirane vede o družbeno-prostorskih fenomenih, ki se pne od ontoloških raziskav posebnih socialnih in prostorskih fenomenov do epistemoloških raziskav multidisciplinarnih, časovno opredeljenih dejavnosti in sredstev *urbanizma*. Oboje, človeška naselja in od vsega začetka v njih tudi mesta ter načrtovanje le-teh, ima večtisočletno zgodovino, recimo najmanj osem-do desetisočletno in, kar je posebej pomembno, vsaj šest tisočletij v dveh pojavnostih, enkrat spontane, na izkustvu utemeljene graditve, in drugič kot premišljeno načrtne, naslonjene na vzporedno razvijajoče se geometrije ali racionalne zamisli. Oboje vidimo tudi v zgodovini arhitekture. Imamo dve zaznavi: pragmatično, »ljudsko« in premišljeno vezano, »slogovno« (ali »stilsko«). Ob teh uvodnih ugotovitvah pa ne pozabljamo sicer skromnih, a vendar prodornih začetkov v socialno-politično senzibiliziranih geografskih in etnoloških kritikah, kakršne so bile npr. v Žgečevih socioloških analizah depriviranega viničarskega življa v ruralnih seliščih Slovenskih goric in Prlekije ter v Vogelnikovih socioloških analizah ljubljanske Zelene jame, ali prodorno analitičnega socialno političnega Moederndorferjevega teksta o tisti vasi pod Kumom in socialno ter sociološko artikuliranih, od vruga svetovljanskih raziskav in publicistike geografov ali ekonomistov, Rusa in Melika, Gosarja in Ilešiča.

Tako uglasene uvodne besede so utemeljene, ker imamo zdaj pred seboj nekaj, kar je na poti velikega teksta naših, približno pol stoletja starih sociologij, urbane ali prostorske in sociologije urbanizma kot transdisciplinarne stroke, ki pa je hkrati še »način življenja« ter tehnična in upravna dejavnost. Glavna značilnost in pomembna vrlina Mlinarjevega dela je njegova vsebinska vseobsežnost, ki pa je hkrati tudi veliko tveganje, da bo del vsebine razsut v fragmente. Sicer fragmente z znatno težo rezultatov izvirnega raziskovalnega dela, veliko težo pogumnih zaključkov analiz, veliko težo osebne domiselnosti in kritiške selektivnosti. Zaradi vsega tega Mlinarjeve prve knjige iz cikla *Življenjsko okolje v globalni informacijski dobi o življenjskem (bivalnem) okolju v globalni informacijski dobi*, ki nosi naslov »Prostorsko-časovna organizacija bivanja« in je tudi poročilo o raziskovanjih na Koprskem in v svetu, hvalabogu, ni treba čitati kot roman z ekspozičijo, zapletom in razpletom ter s figuraliko simpatij, empatij in antipatij. Leksikalne strukture

knjige, ki je pred nami, so pregledne in dobrodošle, za sedanjo in za bodočo rabo pa morda tudi za nadaljevanje dela.

Velika aktualnost Mlinarjeve knjige je v evociranju razmišljanj o procesu globalizacije z različnih vidikov, vendar predvsem z vidikov vloge in položaja mest oz. človeških selišč, in v evociranju vplivov novih tehnologij na mesta in človeška selišča, pri čemer so zanj najpomembnejše *nove informacijske tehnologije*. Mlinar razpravlja o kulturi in politični globalizaciji, in ne le o ekonomski. Pri tem izhaja tudi iz izvirnih raziskav. Zahtevno teoretsko problematiko podrobneje razčlenjuje in razjasnjuje tudi z opazovanjem premikov v identiteti, kjer postajata pomembna tako globalni kakor tudi lokalni vidik istovetnosti. Pri tem pa nikakor ne zanemarija problematike etnične identitete, ki na nov način predstavlja slikovitost in privlačnost mest (pa tudi širše pojmovanih selišč), ki terja (pa tudi ponuja) nove definicije nastajajočih prostorskih fenomenov. Za razmišljanji o nacionalni ali subnacionalni identiteti prosejajo tudi vprašanja državne (in še kakšne) suverenitete ... Vsekakor pa sta pojava in pojma globalnega in lokalnega le dva konca nekega kontinuuma, kar poudarja avtor tudi s pogosto rabljeno skovanko, t. i. glocalizacijo. S tem v zvezi pa nas Mlinar opozarja, da danes vse bolj presegamo nekdanjo značilno delitev na »dom in svet«, na *domače in tuje*, in s tem na domovino in tujino, ter zaključuje svoje uvodne takte s prisposodbama »identiteta kot otok« in identiteta kot križišče.

Temeljne razsežnosti razvojne preobrazbe izvaja Mlinar iz svojih prejšnjih del, iz katerih še vedno (tudi po tridesetih letih) razpleta aktualne pojave individualizacije (individualizacije) in globalizacije. Opisal je 18 vsebinskih sklopov spreminjajočih se paradigem in 9 vrednot, med katerimi bi postavil pod vprašaj le tiste, ki jih negira recentna gospodarska recesija. Seveda pa se je v preteklih 30 do 50 letih nakopičilo toliko zmot o »značilnostih razvoja«, da bo verjetno treba nadaljevanje vsakršnih raziskav zasnovati čisto na novo! Ne glede na to pa je zgodovinski prerez v tej knjigi dovolj širok in obogaten s konkretnimi primeri, zbranimi v dosedanjih raziskavah in shranjenimi v hemerotekah, da niti ne bodo potrebna nevemkakšna dopolnjevanja ...

Rad bi poudaril še eno kvaliteto Mlinarjeve knjige, in sicer ločeno (in uravnoteženo) obravnavanje starostnih kohort prebivalstva, razlike v statusnih položajih in v vsem tistem, kar bi lahko imenovali folklor posameznih socialnih ali/in starostnih skupin. Z njo, to diferencirano »folkloro« (subkulturo) mestnih in obmestnih prebivalcev pa se avtor zelo močno približa problemom in rešitvam praktičnega urbanizma, ki dandanes funkcionira v širšem prostoru metropolitanskih in funkcionalnih urbanih regij